

Haaste, johon ei vastata

Sanna Karkulehto & Kati Valjus (toim.): Valtamedia/Vastamedia. Kirjoituksia mediakulttuurista. Oulu: Oulun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, Taideaineiden ja antropologian laitos, Acta Universitatis Ouluensis, sarja B Humaniora 59, 2005. 146 s.

Artikkelikokoelma *Valtamedia/Vastamedia* on koottu vuonna 2003 Oulun yliopistossa järjestetyn taiteen ja kulttuurintutkimuksen seminaarin KUTU 10 pohjalta. Kirjan johdannossa tiedotetaan, että kyseisen *Valtamedia/Vastamedia* -seminaarin teemana oli muuttuva mediakulttuuri ja sen yhteydessä käsiteltiin laajasti nykymedian kirjoja.

Myös *Valtamedia/Vastamedian* artikkelit käsittelevät useita mediatutkimuksellisia intressejä sekä mediavälineitä. Mediakirjon laajuus ei kuitenkaan tässä tapauksessa toimi yhtä hyvin artikkelikokoelman muodossa. Mediakulttuurin moninaisuuden sekä teoksen teemaksi otetun median valta- ja vastavirran pohdinnat jäävät valitettavan pinnallisiksi katsonnoiksi. Kirjassa ei kerrota, miksi juuri nämä artikkelit on valittu edustamaan seminaarin sisältöä.

Teos on jaettu viiteen osaan: *Mediaa lukemassa, Meistä ja muista joukkoviestimissä, Valtaa viihteen kuvastoissa, Tarinoita ja tapaamisia verkossa* sekä *Mediaan kirjoittamassa*. Otsikoinnista huolimatta jaksottelu vaikuttaa perustuvan erilaisien media-aineistojen ja -välineiden erottelulle, kuin niinkään temaattisille eronteille.

Ensimmäinen osio sisältää vain yhden artikkelin: Leena-Maija Rossin *Heterotehdas* (2003) -kirjansa pohjalta tuotaman lyhyehkön pohdinnan televisiomainosten sukupuoliä ja seksuaalisuuksia tuottavista luennoista. Toinen osio taas käsittelee erilaisten identiteetti-positioiden rakentumista lehti-kirjoittelussa sisältäen Tiina Suopajärven artikkelin metsäkonfliktien osapuolten näkökulmista mediaan; Tuula Tuiskun kirjoituksen etnisten stereotyyppien tuottamisesta Nenetsian tiedotusvälineissä sekä Jenny Kangasvuon katsauksen biseksuaalisuuden kuvauksiin suomalaisissa lehdissä.

Valtaa viihteen kuvastoissa -osiossa Laura Maria Kettunen pohdiskelee television keskusteluohjelmia julkisen tunnustamisen paikkoina. Niina Kuorikoski tutkii *Queer as Folk* -televisiosarjan seksuaalisuusrepresentaatioiden haastavuuden ambivalenttiutta. Iikka Levä taas tulkitsee, paikoitellen poukkoillen, tuotettuja turvattomuuden kokemuksia elokuvassa *One Hour Photo*. Neljäs osio keskittyy Virpi Vaattovaaran artikkelin kera yhteisöllisyyskokeusten muodostumiseen verkkotiloissa sekä Mikko Tervoson kirjoituksen kautta yhteisöllisen kirjoittamisen kokemuksiin digimediakäsikirjoituspajassa. Kirjan päättää viimeisessä osiossa Kati Valjusen artikkeli tieteellisen kirjoittamisen haasteista populaareissa medioissa.

Kuten ehkä tiiviistä sisällön esittelystä voi huomata, artikkelit keskittyvät sekä erilaisiin medioihin että mediatutkimuksellisiin kysymyksiin aineistolähtökohdista. Tämä tarjoaa mielenkiintoisia ”tapauksertomuksia”, jotka kuitenkin jäävät

irralisiksi kirjan varsinaisesta teemasta. Teoksen lähtökohdaksi valittuihin median valta- ja vastavirtojen haasteisiin ja sen luomiin ennako-odotuksiin kirja ei vastaa kokonaisuutena.

Määrittelemättä jää, mitä *Valtamedialla/Vastamedialla* tai median valta ja -vastavirroilla tämän kirjan kontekstissa tarkoitetaan. Vain osan aineistoanalyysistä voisi tulkita pohdittavan teeman problematiikkaa – hieman epäsuorasti tosin. Pelkkä toteamus: ”median valta- ja vastavirrassa on monenlaisia ilmiöitä yhtä lailla kuin moninaisia ja moninäkökulmaisia tutkimusintressejäkin” (s. 9), ei riitä kyseisen teeman määritelmäksi.

Kirja jättääkin lukijan ”yksikseen” pohtimaan median valta- ja vastavirtojen haasteita. Kirjoittajat keskittyvät omiin tutkimusintresseihinsä ja jättävät valta- ja vastamedian -kysymykset kummastuttavan löyhästi oman aineistonsa selvittäväksi ja todentaviksi ilman kunnan perusteluja. Myös yhdeksi artikkelien luentanäkökulmaksi valittu alueellisuus jää suurimmilta osin vain maininnaksi kirjan johdannossa.

Kaikissa teksteissä pohditaan tavalla tai toisella, kuinka mediaa lukiessa ja kuinka medioihin osallistuessa tuotetaan erilaisia, sekä hegemonisia että haastavia, tulkintoja ja kokemuksia. Olisiko kirjan teemaattinen ydin siinä, että jokaisessa aktiivisessa medialuennassa rakentuu kontekstisidonnaisesti sekä median valta- että vastavirtojen liikkeitä ja niiden hetkellisiä paikantumisia. Ehkä, ehkä ei – tämän pohdinnan mahdollisuudet on jätetty lukijan keksittäviksi. Kuitenkin Leena-Majja Rossin artikkelin sijoittaminen kokoelman avaukseksi

ohjasi kirjaluentaani pohtimaan median valta- ja vastavirtaa luennoissa tuotettuina hetkelisyyksinä ja siten löytämään jonkinlaisia viitteitä teoksen teemasta.

Kettusen, Kuorikosken sekä Levän artikkelit tarkastelevat syvällisemmin *Valtamedia/Vastamedian* kysymyksiä valtasuhteiden liikkumisista eri mediateksteissä. Osio onkin sisällöllisesti ehein kokonaisuus. Kirjoittajat korostavat media-luennallisia mahdollisuuksia liikkua erilaisten valtapositioiden välillä. Analyysit ovat herkkiä median monimuotoisuudelle ja ne eivät liiku vain hyvä media/paha media -akselilla, kuten valitettavasti mm. Tuiskun ja Suopajärven tulkinnat median tavoista luoda stereotyyppioita.

Artikkelikokoelma tarjoaa tekstejä mediakulttuurista laajalta skaalalta, mutta koska kirjoituksilla ei ole tiukempaa sidosta teemaan, ne ovat hajallaan myös toisistaan. Tämä lieenee syynä viiden eri osan kehittämiseen. Useat artikkelit olisivat voineet olla saman otsikon alla. Esimerkiksi Rossin artikkelista koostuvaan ensimmäiseen osioon sopisi sekä kirjan toinen että kolmas luku, sillä niissäkin on loppujen lopuksi kyse erilaisista median lukutavoista. Mietityttämään jäivät myös sekä neljännen että viidennen osion idea kirjan teeman kannalta. Sinänsä mielenkiintoisten artikkelien yhteys teoksen valittuun aiheeseen jää kaukaiseksi.

Kirjoitukset olisivat voineet paneutua syvällisemmin kirjan otsikon haasteeseen. Se olisi eheyttänyt kokonaisuutta. Miksi teema jää ylipäätään taka-alalle? Onko se liian laaja tai epämääräinen aihe? Olisin kaivannut jokaiseen artikkeliin tarkempaa

määrittelyä oman aineiston ja kirjan teeman välisestä suhteesta. Tällöin olisi luotu mielenkiintoisemmat puitteet käydä keskustelua teeman, artikkelien näkökulmien sekä lukijan omien huomioiden välillä.

En myöskään ymmärrä, miksi mediatutkimusta käsittelevien kirjojen pitäisi olla läpileikkavia esittelyjä eri medioista ja mahdollisista tutkimuskysymyksistä. Nyt vaikuttaa siltä, että artikkelikokoelmaan on haluttu valita juuri sellaisia tekstejä, jotka käsittelevät eri mediavälineiden tutkimista, vaikka kirjoituksilla ei olisi teemaattisesti mitään yhteistä. *Valtamedia/Vastamedia* -teoksen itselleen asettamat haasteet vaikuttavat hedelmällisiltä, mutta lopputulos on enemmänkin erilaisen tulevien väitöskirjojen esittelyä, kuin kirjan otsikkoon vastaava kokonaisuus. Teoksen oma erityisyys jää sisällön laajuuden ja pinnallisen käsitteilyn vuoksi etäiseksi, pelkäksi kirjoitukseksi mediakulttuurista.

Katariina Kantola